

hunne pligten voldoen; en zoo de spoedige en strenge vervolging van hen die 's Rijks Wetten trachten te ontduiken, mede toebrengt, om de regelmatige inning van de bestaande Belastingen te bevorderen, heeft ook ten dezen, in het afgelopen tijdperk, eene prijzenswaardige medewerking plaats gehad.

De Registratie-, Zegel- en Successie-regten hebben, door de ongelukkige omstandigheden van de geheerscht hebbende ziekte, en de daaruit voortgevloeide menigvuldige eigendoms-overgangen als anderzins, een zeer aanzienlijk accres ondergaan.

Als een bewijs van toenemende welvaart der ingezetenen van deze Provincie, kan strekken, dat het regt van waarborg van Gouden- en Zilveren-Werken, in het jaar 1827, aanzienlijk vermeerderd is, en de opbrengst van dit jaar die van de zeven vorige verre heeft overtroffen; terwijl de vijf eerste maanden van 1828 wederom veel meer hebben opgebracht, dan gelijke van 1827.

De Kadastrale werkzaamheden maken regelmatige voortgangen. De geheele Provincie bevat nagenoeg eene uitgestrektheid van 262,266 bunders; hiervan zijn opgemeten meer dan 200,000 bunders. Tot en met 1827 zijn geschat 75,412 bunders; gedurende het loopende jaar zijn of zullen geschat worden 57,674 bunders, zijnde de Kantons *Bergum*, *Dronrijp*, *Sneek* en *Harlingen*; zoodat, met het einde van dit jaar, meer dan de helft van de Provincie deze kadastrale werking zal ondergaan hebben. De nauwkeurigheid, waarmede dit zoo moeilijk en omslagtig werk verrigt wordt, geeft de Hoofd- en verdere Ambtenaren van deze Administratie gegronde aanspraak op welverdienden lof.

Gaan wij nu over tot de vermelding van die onderwerpen van algemeen belang, die, gedurende het afgelopen tijdperk, de werkzaamheden van Heeren Gedeputeerde Staten hebben uitgemaakt, dan moet ik vooraf, met UEd. Gr. Achtb., het zoo treffend verlies betreuren dat dit Collegie in het afgelopen jaar onderzonden heeft, door het zoo onverwacht als vroegtijdig afsterven van den Heer B. VAN DER HAER.

Ik moet de aandoeningen sparen van hem die door broederlijke banden, en meer nog door de naauwste en innigste vriendschap en overeenstemming van gezindheden en gevoelens, aan den overledenen verbonden, in ons midden tegenwoordig is, en mij dus onthouden in bijzonderheden te treden; maar het is voorzeker de eenstemmige betuiging van ons allen, dat dit verlies voor zijne betrekkingen, voor 's KONINGS dienst, voor dit Gewest, en voor de Maatschappij onherstelbaar is. Ook ik mis in dien verdienstelijken man, een kundig en ijverig Ambtenaar, op wiens verlichte en oordeelkundige adviezen, hulp en medewerking voor 's KONINGS dienst, en het belang van dit Gewest, ik den hoogsten prijs en een onbepaald vertrouwen stelde. Het zal tot de werkzaamheden van UEd. Gr. Achtb. behooren, deze vacature in het Collegie van Heeren Gedeputeerde Staten wederom waardiglijk aan te vullen.

De verbetering der Plaatselijke Financien bleef, in het afgelopen tijdperk, steeds de zorgvuldige bemoeijng van Heeren Gedeputeerde Staten uitmaken.

Bij het verslag van den voorleden jare is aan UEd. Gr. Achtb. medegedeeld, dat, ten gevolge van een, door Zijne Majesteit, op den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken verstrekt last, tusschen gemelden Heer Minister en de Provinciale Autoriteit, eene correspondentie was geopend, welke ten doel had, om de Plaatselijke opcenten op het *Geslagt* en de *Dranken*, op gelijke wijze als die op het laatstgemelde middel bereids in de Provincien *Overijssel* en *Drenthe* werden, en waarschijnlijk in die van *Groningen* zouden worden geheven, ook in al de Gemeenten dezer Provincie in werking te brengen.

De uitslag van die correspondentie is geweest, dat het Zijne Majesteit heeft behaagd, bij Besluit van den 15 Maart 1828 no. 110, aan al de Landelijke Gemeenten dezer Provincie, de heffing te vergunnen van *vijftig* opcenten op den principalen Rijks accijns, wegens het *Geslagt*, den *Wijn* en het *Gedistilleerd*; alsmede van eene met het bedrag dier opcenten in verband staande Plaatselijke-Belasting bij den invoer van *Vleesch*, *Spek*, enz., en van elders veraccijnsde *Wijnen* en *Sterke Dranken*, en zulks ter geheele of gedeeltelijke vervanging der thans, binnen die onderscheidene Gemeenten, geheven wordende *Personele Omslagen*.

Nadat aan dit Besluit de vereischte executie gegeven was, is de genoemde heffing, met den 1 Julij, in al de Land-Gemeenten in werking gebracht.

Sedert een meer of minder langen tijd werden, behalve in de Steden en op de Eilanden, reeds op speciaal verzoek der Grietenij-Besturen, in *achttien* Grietenijen opcenten op het *Geslagt*, en in *twaalf* Grietenijen opcenten op den *Wijn* en *Sterke Dranken* geheven.

Die gedeeltelijke heffing had, over het algemeen, maar vooral in de belaste Land-Gemeenten, onderscheidene inconvenienten; voornamelijk ook met betrekking tot de surveillance, welke in de Land-Gemeenten en opene Steden veel moeilijker is dan in de beslotene Steden.

Die inconvenienten zullen, door deze eenparige heffing, ten deele geheel, en overigens voornamelijk ten opzichte van het toezigt, hoofdzakelijk worden weggenomen. En terwijl aan den eenen kant de opbrengst, zoowel van den principalen Rijks accijns als der Plaatselijke inkomsten, daardoor veel meer verzekerd en bevorderd moeten worden, zullen, aan de andere zijde, de *Personele Omslagen* ten deele kunnen vervallen, of aanmerkelijk verligt worden.

Het werk der Plaatselijke Begrotingen, dat in den voorleden jare bereids een aanmerkelijken vooruitgang had verkregen, is voor den dienst van het loopende jaar nog meer vervoegd geworden, en de reden waarom niet ver de meeste Begrotingen, vóór den aanvang van het dienstjaar, hebben kunnen worden gearresteerd, is weder eeniglijk door plaats gehad hebbende aanhoudende ziekte veroorzaakt; waaraan het mede moet worden toegeschreven, dat de arfstering der Gemeente-Rekeningen niet gelijkelijk is vooruitgegaan.

Zonder zoodanig herhaald toeval, hoopt men echter, het achterstallig geblevene niet alleen eerlang aan te werken, maar ook nog, in den loop van dit jaar, dit vak der Administratie in deszelfs natuurlijken stand te brengen.

Bij vorige Verslagen is meermalen opgemerkt, dat de schulden, waarmede de Gemeenten, bij den aanvang der gezegende herstelling van het Vaderland, waren bezwaard, ten gevolge van Zijner Majesteits wijze verordeningen, grootendeels waren geliquideerd; en dat, bij voortgang, voor derzelver geheele vereffening werd gezorgd. Het kan UEd. Gr. Achtb. echter niet onaangenaam zijn te vernemen, dat van de meer dan *acht maal honderd duizend guldens* schulden, waarmede de Gemeenten bij den aanvang van 1814 waren belast, thans, over het geheel, niet meer dan ruim *een vierde* gedeelte overig zijn.

Naar mate door de trapswijze invoering der nieuwe *Maten* en *Gewigten*, de volledige in werking bringing van het *Metrick* *Maten-* en *Gewigten-stelsel* hare vervulling nadert, wordt de kennis aan hetzelfde bij het algemeen meer uitgebreid, en, door die meerdere kennis, moet van zelf het gebruik worden bevorderd. Ter aankweeking van deze kennis, vooral bij het aankomend *Geslacht*, mag, onder anderen, als zeer doelmatig beschouwd worden, eene, door Zijne Majesteit, vastgestelde verordening, volgens welke, het theoretisch en zinnelijk onderwijs van het gebruik der nieuwe *Maten* en *Gewigten*, op de lagere scholen wordt aanbevolen. De berigten, welke, ten aanzien van het gebruik der nieuwe *Maten* en *Gewigten* in deze Provincie, gedurende het afgelopen jaar zijn ingekomen, zijn, voor zoo ver de aard van het onderwerp zulks mogt doen verwachten, tamelijk voldoende. Intusschen blijft het van het hoogste

belang, dat al de Plaatselijke-Besturen, eendragtig, het vereischte toezigt op de uitvoering der Wetten, op dit stuk bestaande, met gepaste gestrengheid uitoefenen. Het Stedelijk Bestuur van *Leeuwarden*, geholpen door den loffelijken ijver der Ambtenaren en Bedienden van de *Policie*, gaat, te dien opzichte, met een prijzenswaardig voorbeeld voor.

Gelijke gestrengheid van toezigt zoude vooral niet minder wenschelijk zijn, ten aanzien van de vervaardiging der *Botervaten*, waaromtrent ik voor UEd. Gr. Achtb. niet verbergen mag, dat, op de meeste plaatsen, eene zeer laakbare toegevendheid plaats heeft. De ijk der *Botervaten* is, in vele Gemeenten, aan ongeschikte lieden opgedragen. Hier komt bij, dat van de drie bestaande *Keurmeesters* der *Botervaten*, twee zeer onachtzaam geweest zijn in de vervulling hunner pligten. Loffelijk onderscheidt zich in dit opzigt, de, sedert eenige maanden, nieuw aangestelde *Keurmeester* in het *Kwartier* van *Oostergoo*, die, door voorbeeldigen ijver en getrouwheid, in de waarneming zijner *Ambtsbetrekkingen*, allezins beantwoordt aan de goede verwachting, welke men daarvan, bij de vestiging der keuze op zijn persoon, had opgevat. Ofschoon het Reglement op de *Botervaten* zeer doelmatige bepalingen bevat, en de plaatshebbende misbruiken niet zoo zeer aan de mindere deugdelijkheid dier bepalingen, dan wel aan de gebrekkige handhaving derzelve, hunnen oorsprong verschuldigd zijn, schijnt hetzelfde echter voor eenige verbetering vatbaar. Het onderzoek hieromtrent maakt, sedert eenigen tijd, een onderwerp van ernstige en gezette overweging uit bij Heeren Gedeputeerde Staten, waarvan ik mij vleije, aan UEd. Gr. Achtb., bij eene volgende bijeenkomst, het resultaat te zullen kunnen mededeelen.

Het heeft Zijne Majesteit behaagd, bij Besluit van den 17 Augustus 1827 no. 125, nader te regelen, alles wat de opzending der *Kinderen*, *Bedelaars* en andere voorwerpen, naar de *Coloniale Stichtingen* der *Maatschappij* van *Weldadigheid* betreft. Ten gevolge van hetzelfde is, van de onderscheidene *Plaatselijke Besturen*, eene gedetailleerde opgave gevraagd van al de *Gestichten* van *Liefdadigheid* of *Armen-Administratie*, welke geheel of gedeeltelijk in het onderhoud van *Kinderen* voorzagen, en daartoe mede in staat gesteld werden door subsidien uit de *Plaatselijke Kassen* of openbare *Collecten*, *Inzamelingen* of *Inschrijvingen*, met uitzondering van die, welke gewoonlijk, binnen de *Kerkgebouwen* der onderscheidene *Godsdienstige Gezindheden*, plaats hebben; alsmede van het getal der *Kinderen* die in de termen van opzending zouden vallen. Bij een gehouden onderzoek van deze opgaven, scheen uit dezelve te blijken, dat door sommige *Besturen* een te uitgestrekt zin aan de, in het voormelde Besluit voorkomende woorden: *gedeelteelijken onderstand* genietende *Kinderen*, was gehecht; als zijnde door dezelve daaronder begrepen zoodanige *Kinderen*, welke, met en bij hunne *Ouders*, die aan hunne huizen *onderstand* genoten, inwoonden. Eene nadere, daaromtrent van wege het *Gouvernement* gegevene, explicatie, bevestigde het gevoelen, dat de evengemelde *Kinderen*, onder den bedoelden maatregel niet begrepen waren; en maakte het noodzakelijk de reeds ingezondene opgaven aan de *Plaatselijke-Besturen* terug te zenden, ten einde dezelve, dien overeenkomstig, te redresseren. Deze omstandigheden hebben veroorzaakt, dat de eerste algemeene *Lijst*, welke, volgens art. 4 van het *Koninklijk Besluit*, vóór den 1 Maart 1828, door Heeren Gedeputeerde Staten, had moeten zijn ingezonden geweest, tot dus verre nog niet finaal heeft kunnen worden gearresteerd en opgezonden; hetwelk echter nu, binnen kort, zal kunnen plaats hebben.

Volgens art. 84 der *Wet* op de *Schutterijen*, van den 11 April 1827 (*Staatsblad* no. 17), behoefde de eerste oprigting der *Schutterijen*, eerst binnen twee jaren tot stand gebracht te worden.

Zijne Majesteit echter verlangende, de *Ingezeten* der *Noordelijke Provincien*, onverwijld in het genot te stellen van de verlightende bepalingen, waarop deze *Wet* hen aanspraak gaf, zijn er reeds in het vorige jaar de noodige maatregelen genomen, ten einde het getal *Schutters* in elke *Gemeente*, op de, bij de nieuwe *Wet* bepaalde, verminderde sterkte worde gebracht, en aan dezelve geene andere diensten of exercitien worden opgelegd, dan die, volgens de bepalingen der gemelde *Wet*, van dezelve konden gevorderd worden. De *Plaatsen*, alwaar volgens de *Wet*, *dienstdoende Schutterijen* zullen bestaan, zijn reeds voorloopig aangewezen. Het zijn de *Steden* *Leeuwarden*, *Harlingen*, *Franeker*, *Dokkum*, *Sneek*, *Bolsward* en *Workum*. De *Commandanten* bij deze *Schutterijen* zijn bereids, door den *KONING*, benoemd en, ingevolge de *Wet*, allen beëdigd. De aanstelling der officieren beneden dien rang, wordt eerlang te gemoet gezien. De inschrijving voor de *Schutterijen*, heeft, in den loop der maand *Mei*, plaats gehad. De *loting* moet vóór den 1 Julij geschieden, en zal alzoo thans insgelijks, reeds afgelopen zijn.

De door Zijne Majesteit vastgestelde verordeningen op het begraven der *Lijken*, buiten de bebouwde kom der *Gemeenten*, welke, met den 1 Januarij 1829, in werking moeten worden gebracht, zijn slechts op enkele *Plaatsen* van het platte Land in deze Provincie van toepassing; vermits de meeste *Dorpen* eene bevolking hebben beneden de *Duizend* zielen, alwaar, volgens de verleende vergunning, bijaldien aldaar eene geschikte opene begraafplaats gevonden wordt, hozeer dan ook in de bebouwde kom gelegen, het begraven op die plaatsen, bij voortdoring, voorloopig is toegelaten. In sommige *Steden* is zulks echter aan meer moeilijkheden onderhevig, en zal daaruit noodwendig een vrij gewigtig financieel bezwaar ontstaan. Intusschen zullen deze bedenkingen geen hinderpaal mogen opleveren, in de executie van eenen maatregel, welke, ofschoon dan ook minder strookende met het gevoelen van sommige, aan oude voorvaderlijke gewoonten gehechte personen, niet te min een vernieuwd en onmiskenbaar bewijs oplevert van Zijner Majesteits *Vaderlijke bezorgdheid*, voor alles wat der *Ingezeten* welzijn kan bevorderen. Billijk mag dan ook van de *Plaatselijke Besturen* worden verwacht, dat, zelve van deze gevoelens doordrongen, zij die ook bij hunne onderhoorigen zullen levendig houden; en tevens de vereischte middelen zullen beramen, ten einde op den gezetten tijd aan 's *KONINGS* verlangen voldaan kan worden.

Mij thans tot dit overzicht bepalende, blijft mij alleen nog overig UEd. Gr. Achtb., mede te deelen, dat, behalve het verlies van den Heer B. VAN DER HAER, waarvan ik reeds gewag maakte, wij ook nog dat van den Heer C. E. E. *Baron COLLOT d'ESCURIJ* te betreuren hebben, die, na in onderscheidene betrekkingen, zoo in dit Gewest, als tot het algemeen Bestuur te zijn werkzaam geweest, in weinig gevorderden leeftijd, tot ons leedwezen overleden is.

De *Ridderschap* en het derde *Kiesdistrict*, hebben in deze beide vacaturen, op de bij de *Reglementen* bepaalde wijze voorzien, en ons mannen terug gegeven, die met ons, aan de bevordering van alles wat goed en nuttig is, voorzeker hartelijk zullen medewerken.

Levert het verslag dat ik thans eindige, de bewijzen op, dat veel goeds, veel nuttigs verrigt is, dan zullen wij ons daardoor aangespoord gevoelen, met vernieuwden ijver dat geen te ondernemen of daar te stellen, wat nog voor verbetering en uitbreiding vatbaar blijft; en zoo de ons opgedragene werkzaamheden beginnende, niet terug, maar steeds voorwaards ziende, aan de bedoelingen van onzen geëerbiedigden *KONING* beantwoorden; en op de meest zekere wijze, het heil, de welvaart, en den bloei van dit zoo aanzienlijk Gewest, bevorderen.